

Etkinlikler - Voyvoda Caddesi Toplantıları 2005-2006

Osmanlı Sarayında Görkemli bir Protokol: Elçi Kabul Törenleri

Günel Renda

Osmanlı tarihinde gerek doğu gerekse batı ülkeleriyle diplomatik ilişkiler büyük önem taşımıştır. Özellikle 15. yüzyıldan sonra Osmanlı devletinin üç kıtaya yayılmasıyla Akkoyunlular, Memluklar, daha sonra Safeviler, Hindistan'da Babürlüler, Avrupa'da Avusturya, Macaristan, Fransa, İngiltere, Hollanda, İsveç, Prusya kiralıkları ve İtalya yarımadasındaki devletlerle diplomatik ilişkiler sürdürülmüştür. Bu ülkelerin konumu ilişkilerde önemli rol oynamış, bu ilişkiler savaşlar, sınır sorunları, dostluk dereceleri, ittifak dilekleri, ticaret koşulları çerçevesinde belirlenmiştir. Rusya, Avusturya gibi bazı ülkeler 'kapı kethüdası' adı altında uzun süreli maslahatgüzar bulundurmışlardır. 18. yüzyıldan sonra ise birçok Avrupa ülkesinin İstanbul'da sürekli elçisi olmuştur. Osmanlılar, III. Selim dönemine kadar Avrupa'ya sürekli elçi yollamışlardır. Padişah cüluslarını bildirmek, ya da yeni kralları tebrik etmek veya savaş sonrası anlaşmaları sağlamak için ara sıra gönderdikleri elçi heyetleri kısa süre içinde geri dönmüşlerdir. 18. yüzyıldan sonra gönderilen kimi elçiler ise daha uzun süre kalmışlardır. III. Selim büyük Avrupa ülkelerine üçer sene kalmak üzere sürekli elçi göndermeye başlamıştır.

Kaynaklar, Osmanlıların yabancı elçilere oldukça iyi davrandıkları konusunda birleşirler. Hatta kimi yabancı yazarlar Kuran'a bile dikkat çekmiş, elçilere ait Kuran hükümünden söz etmiştir. Gerçekten de Kuran'da elçilerin yalnızca aracı olduğu ve kendilerine fenalık edilmemesi gerektiği belirtilir; hatta 'elçiye zeval olmaz' deyiimi buradan gelir. Gerçi Yedikule zindanlarına kapatılan elçiler de yok değildi. Özellikle istenmeyen savaş ilanları ya da düşmanlarla ittifak bu tür cezaların nedeni olabiliyordu.

Osmanlı'da gerek Müslüman gerekse Hıristiyan elçilerinin sadrazam ve padişah tarafından kabulü belirli bir protokola bağlıydı. Bu protokol teşrifat defterlerinde belirtilir ve teşrifat memurlarınca yürütülürdü. Elçi kabul töreni elçinin kıdemine göre değişirdi. Elçilere eşlik eden birçok Avrupalı yazar bu protokolü ayrıntıyla anlatmış ve elçilerin birlikte getirdikleri ressamı da bu törenleri resimlemişlerdir.

Osmanlı ülkesine gelen elçi heyetleri sınırdan girdikten sonra İstanbul'dan yollana n bir mihmandar ile bütün masrafları karşılanmak üzere payitahta getirilirdi. Elçinin dönüşüne kadar elçi ve maiyeti devletin misafiri sayılırlardı. Örneğin, 1589'da gelen İran elçisine günde yüz koyun ve yüz şekerli ekme ve para verildiği kaynaklarda geçer.

1665'te gelen Avusturya elçisi Kont Leslie'ye günde yüz elli kuruş verilmiş ve ahırının bütün masrafları karşılanmıştır. 17. yüzyıla kadar Avrupa'dan gelen elçiler, Çemberlitaş'taki Elçi hanında misafir edilirdi.

17. yüzyıldan sonra kendileri için Galata'da yer ayrıldı. Doğu ülkelerinden gelen kısa süreli Müslüman elçiler ise Üsküdar'dan alınıp bir konağa yerleştirilir, sonraki günlerde Paşakapısı, daha sonra Bab-ı Ali denen sadrazam konağında sadrazam tarafından kabul edilirdi. Sadrazamların 17. yüzyıla kadar belirgin bir makamı yoktu. Saraya yakın bir konağı Paşakapısı olarak kullanırlardı. Ender de olsa ellerinde bir name ile kısa süreli gelen Hıristiyan elçiler bazen huzura kabul edilmez padişahın cevabı kendilerine sadrazam tarafından iletilirdi.

İlk resmi elçi kabulü II. Murad zamanında Edirne sarayında gerçekleşmiştir. 1432-33 yıllarında Yakınoğlu'ya ve İstanbul'a gelen Bertrandon de la Brocquire seyahatnamesinde padişahın Edirne sarayındaki kabulünü anlatır. Padişahın, divanhanenin köşesindeki tahta oturduğunu ve divana katılanların daha uzakta durduğunu ve gelenleri takdim ettiğini, kendilerine etli pilav ikram edildiğini anlatır. Demek ki 15. yüzyılda ufak çapta törenler düzenleniyordu.

Aslında Osmanlı'da, saraydaki devlet törenlerinde uygulanan protokol elçilere de uygulanmıştır. Ancak bazı elçi kabulleri başka kentlerde ya da seferler sırasında gerçekleşmiştir.

Osmanlı tarihine ilişkin el yazmalarında, minyatürlerle belgelenmiş kimi elçi kabullerine bakarsak, kuşkusuz Kanuni Sultan Süleyman'ın kabulleri önde gelir. Örneğin, Kanuni'nin başarıyla sonuçlanmayan 1529 Avusturya seferinden sonra, Avusturyalılar Buda'yı almış ve Habsburglara yenilen Fransız Kralı I. François, Osmanlı Sultanından yardım istemiştir. Kanuni bunun üzerine tekrar sefere çıkmış ve Belgrad'da konakladığı sırada Fransız elçisi Antonio Ricon ve heyetini kabul etmiştir. Elçi Osmanlı ordusu tarafından gerçekleştirilen görkemli bir törenle karşılanmış, hatta kaynaklara göre padişahın elini öpmesine izin verilmiştir ki, bu gerçek bir onurdur. Padişah otağı humayunda tahtında oturur. Elçi heyeti sırayla önce başları Antonio Ricon olmak üzere padişahın önünde eğilirler. Ricon padişahın elini öper ve François'nin ittifakı yenileyen mektubunu sunar.

Kanuni'nin seferleri sırasında yalnızca elçi heyetleri değil, kral-kraliçe kabulleri de gerçekleşmiştir. Mohaç seferinden sonra Avusturyalılar tarafından çalınan Macaristan kraliyet tacını Kanuni geri almış ve tacı müttefiki Janos Z apolya'ya teslim ettirmiştir. Janos Z apolya'nın 1540'ta ölümünden sonra, Polonya kralının kızı olan karısı Isabella ve yeni doğan oğlu Stefan'ı, Kanuni bizzat kabul etmiştir; çünkü bu arada Arşidük Ferdinand Stefan'ı değil, V. Charles'ın kardeşini Macar kralı yapmıştır. Kanuni 1541'de tekrar sefere çıkmış ve Avusturyalılarla savaşı kazanmıştır.

Kanuni döneminde Habsburg elçilerinin kabulünde farklılıklar gözlemlenir. Örneğin, 1530'da Arşidük Ferdinand'ın İstanbul'a gönderdiği 24 kişilik elçi heyeti sadrazam Damat İbrahim Paşa ve vezirler tarafından kabul edilmiş, ancak haftalarca oyalanmışlar ve Osmanlılar Ferdinand'ın Macaristan tacına sahip olmasına karşı gelmişlerdir. Bu olaya ilişkin bir minyatürde, Kanuni'nin önünden geçen esirleri görülür. Savaş esirleri ceza olarak kucaklarında kesik kafaları taşımak zorundadırlar. 1532'de barış anlaşması yapmak üzere Ferdinand'ın gönderdiği

Avusturya delegelerini Kanuni Nişte kabul etmiştir. Ancak Kanuni Ferdinand'ın mektubundaki hiçbir öneriyi kabul etmemiş ve onları geri göndermiştir.

Doğudan gelen elçilerin kabul törenlerine bakarsak, onlarda da kimi farklılıklar dikkat çeker. Kanuni 1554'te İran'a sefer yapar çünkü Safeviler Kanuni'nin Macaristan seferlerinden yararlanıp Van'ı ve Ahlat'ı işgal etmişlerdir. Ferdinand ise Şah Tahmasp'a Osmanlılara karşı ittifak önermiştir. Bunun üzerine Tahmasp'ın ordusunu yenen Kanuni 1554-55 kışını Amasya'da geçirir. 1555'te Tahmasp, Şah Kîmaleddin Ferruhzade'yi iyi niyet elçisi olarak gönderir. Elçi önce sadrazamla görüşür sonra padişah kabul eder.

1556 yılında Süleymaniye Camii'nin açılışı nedeniyle birçok ülkenin kral ve padişahları elçiler ve hediyeler göndermişlerdir. Kanuni hediyeler getiren İran elçisini arz odasında kabul eder. Bu kabuller içinde Safevi elçi kabullerinde en çetin anlarda bile daha yumuşak bir ilişki sezilir. Görüldüğü gibi Kanuni dönemindeki elçi kabulleri daha çok seferler sırasında gerçekleşmiştir ve kabul biçimi ve elçi heyetlerine yaklaşım, karşı ülkelerle sürdürülen ilişkilere bağlıdır. Osmanlı devlet ricali kabullerinde de öyle. Bütün bu kabullerde kişinin duruşu, ayakta mı durduğu, yoksa bir sandalyeye mi oturduğu veya padişahın önünde etek öper gibi eğilip eğilmediği önem taşır. Nitekim Osmanlı devletinin üst yöneticileri bile padişahın karşısında taburede oturamazlar. Buna istisna Barbaros Hayreddin Paşa'nın padişah tarafından kabulüdür. Kazandığı zaferlerden ötürü kendine büyük saygı duyulan Barbaros padişahın karşısındaki tabureye oturabilmiştir.

Kanuni döneminden sonra saraydaki protokolü daha yakından izlemek için özellikle yazılı kaynaklara ve elçi kabullerini belgeleyen resimlere bakmak gerekir, çünkü çoğu Avrupalı elçi yanında getirdiği resamlara bu törenleri resimletmiştir. Örneğin, 16. yüzyıl sonlarında Murad dönemini anlatan Chalcokondyles'in sonradan 1612'de yayımlanan L'histoire de la decadence de l'Empire grec et etablisement de Celvy des turcs adlı kitabında Topkapı sarayındaki elçi kabulünü anlatmıştır. Elçinin, Kapıcıbaşların eşliğinde arzodasına geldiğini, sadrazamın onu tahta doğru götürdüğünü, elçinin getirdiği namenin dragomana, yani tercümana verildiğini, padişahın öpmesi için elçiye elini uzattığını, sonra da elçi ve heyetinin arkalarına dönmeden geri geri çıktıklarını anlatır.

Avusturya Kralı II. Ferdinand'ın Kutsal Roma İmparatorluğu adına 1606 Zitvatorok anlaşmasını uzattırmak amacıyla 1628'de Sultan IV. Murad'a yolladığı elçi Baron Hans Ludwig Kuefstein günlük tutmuş ve yanında götürdüğü resamlara gezisini resimletmiştir. Baronun anlattıkları ve yanında getirdiği resama yaptırdığı resimlerden elçinin önce vezir Hasan Paşa tarafından Budapeşte'de kabul edildiğini, mihmandarlar eşliğinde İstanbul'a girişlerinde mehterle karşılandıklarını ve elçi heyetinin Çemberlitaş'ta Elçi hanında kaldıklarını öğreniyoruz. Saraydaki kabulden önce elçi heyetleri sadrazam tarafından kendi sarayında kabul edilirdi. Elçi sadrazama kraldan getirdiği nameyi sunar, bu name Türkçeye çevrilir ve bundan sonra padişah kabulü belirlenen günde gerçekleştirilirdi. Topkapı Sarayı'ndaki Sadrazam kabulünden sonra elçiye bir Osmanlı kaftanı, yani hilat giydirilirdi. Divan odasında divan toplantısını isleyebilen elçi, sonrasında verilen şölende sadrazamla aynı masada otururdu. Anadolu ve Rumeli kazaskerleri her zaman ayrı masada yemek yerlerdi. Elçi heyetine eşlik eden Franz Hörmann ve Hans Gemmingen adlı ressamlar bütün bu evreleri resimlemiştir. Aynı türde bir padişah kabulü, Elçi Schwarzenhorn'un 1651'deki kabulü, Heironymous Joachims tarafından resimlenmiştir. 17. yüzyılda gelen elçi heyetleri hakkında ayrıntılı bilgi veren birçok yazılı kaynak ve resim vardır.

Örneğin, 1661'de Kral II. Charles'ın Sultan IV. Mehmed'e gönderdiği elçi Kont Winchelsea'nin kabulünü anlatan Sir Paul Rycaut , History of the Present State of the Ottoman Empire adlı kitabında bu konuyla ilgili birçok bilgi verir. Rycaut'ya göre elçi İstanbul'a vardığı gün veya ertesinde başkatipliyle Topkapı sarayı yakınında Paşakapısı- sadrazam sarayına göndererek geldiğini bildirirdi. Sadrazam makamının 1654'ten sonra Alay köşkünün karşısındaki bir konak olduğunu biliyoruz. Eski sadrazamlardan birinin buradaki konağı Paşakapısı yapılmıştır. Kısa bir süre sonra, 18. yüzyıl başında ise Çağaloğlu hamamının yanındaki Fatma Sultan sarayının bir bölümü bu görevi görmüş fakat Patrona Halil isyanından sonra tekrar eski yerine dönmüştür. 1755'te burası yanınca, bir süre başka yapılar kullanılmış ve sonra yine Gülhane kapısı karşısındaki mekân sadrazamın sarayı olmuştur. Buna bağlı olarak elçinin sadrazam tarafından kabulünü gösteren resimlerde yüzyıllar içinde farklı dekorlar görülür, bazıları hayali olsa bile, değişik mekânlar oldukları bellidir. Paşakapısı'na gelen katibi önce reis efendi kabul eder, kahve şeker ikram ederdi. Ertesi gün yeni elçiye yemiş ve çiçek gönderilir, hoş geldin denilir, ayrıca korumak için bir grup yeniçeri görevlendirilirdi. Elçi geleceği gün elçiliğinden alınıp Tophane'ye, oradan çavuşbaşının gönderdiği kayıkla Sirkeci iskelesine gelir, buradan da alayla Paşakapısı'na getirilirdi. Çavuşbaşı elçinin önünde yürürdü. Sefir ve maiyetine merasim için atlar gönderilirdi. Sefirin yeniçeri muhafızları otuz kırk kadar çavuştu. Sefirin yanlarında yaya askerleri yürür. Paşakapısı'nda attan inen elçi divan-ı hümayun tercümanı tarafından karşılanır, erkan arasından geçip kabul odasına girerdi. Sadrazam ardından odaya girer, vezir ve divan erkanı ayağa kalkar o sırada elçi de etek öperdi. Sonra elçi karşısındaki iskemleye otururdu. İki yanında kendi dragomanı ve divan tercümanı yer alırdı. Yüksek dereceli maiyeti de iskemleye otururdu. Bazı elçiler sadrazamın yeterince saygı göstermediğinden şikayet etmiş hatta sadrazamın oturduğu taburenin yüksekliği konu olmuştur. Elçi ziyaretlerinde hediyeler verilir. Elçi itimadnamesini ve getirdiği mektubu divan-ı humayunun başı olan reisülküttaba verir o da mektubu sadrazamın yanındaki yastığa koyardı. Sadrazam kahve ve tatlı ve gülsuyu ikram eder ve dragoman aracılığıyla konuşurdu. Yemekten sonra elçiye kürklü bir kaftan giydirilir, maiyetine de benzer giysiler verilir, sonra yine kayıkla Tophane'ye gönderilirdi. Dönüşünde mehter eşlik ederdi.

Elçinin getirdiği name divan-ı hümayun tercümanı tarafından çevrilir ve saptanacak ileri bir tarihte sarayda törenle padişah tarafından kabul edilirdi. Bu kabul günü mutlaka ulufe divanına yani yeniçerilere, kapıkulu ocaklarına 3 ayda bir maaş verilen bir Salı gününe raslatılırdı. Ulufe gününden başka gündeki kabule resm-i adi denirdi. Bu hem devlet yönetimi hem de Osmanlı'nın zenginliği açısından bir gösterge olmalıydı. Bütün bu evreleri resimlerden izlemek mümkündür. Elçi kabul törenleriyle ilgili en önemli kaynak 18. yüzyılın ilk yarısında İstanbul'da birçok elçilik çevresinde çalışmış olan Valenciennesli ressam Jean Baptist Vanmour'un resimleridir.

Elçi Tophane'den bir törenle kayıklara binerek Sirkeci'ye gelir. Buradan Topkapı Sarayı'nın kapısı Bab-ı Hümayun'a doğru ilerler. Babüselam'a gelindiğinde elçi atından iner. Kılıçları ve atları birinci avluda kalır. Sultanın huzuruna silahlı kimse giremez. (Fransız elçisi

Marquis de Ferriol 1700'de kılıcını çıkarmak istememiş ve bu nedenle saraya kabul edilmemiştir.) Divan-ı humayun tercümanının karşıladığı elçi kapıcıbaşların nöbet odasında bir süre dinlenir. Bu arada ikinci avluda yeniçerilere pilav zerde ikram edilmektedir. Ödemelerden memnun olan yeniçeriler yemekleri kapışırlar. Bu törene çanak yağması denirdi ve aslında imparatorluğun gücünü ve zenginliğini yansıtan bir olaydı. Elçi avluda bunları izleyerek divan-ı humayuna doğru yürür, sadrazam divitodasından çıkar yerine oturur, elçinin hatırını sorar.

Çoğu zaman elçi ve maiyetinin divan-ı humayundaki divan toplantısına katılmasına izin verilirdi. Ardından Sadrazam elçiye bir yemek verir. Yazılı kaynaklar yemeklerin gümüş siniler içinde Çin porselenleriyle 50'y e yakın kap yemeğin servis edildiğini anlatır-. Elçi vezir-i azamın sofrasında yemek yer, dragomanlar yanındadır, yanlarında defterdar da vardır. Rumeli ve Anadolu kazaskerleri yan masadadır. Öteki sofralarda Osmanlı erkanı ile elçilik maiyeti oturur-. Sadrazamın yemeğinden sonra özel bir odaya gidilir ve burada elçiye samur kürk astarlı ipek kaftan-hilat giydirilir. Maiyetindekilere daha ucuz kürkten astarlı kaftan verilir. Elçi hilat giydikten sonra iki kapıcıbaşı tarafından Arzodasına götürülür. Bir gün önce saraya gönderilen elçi hediyeleri de arz odasına onları izler, hediyeler sonra görevli ağalar tarafından alınır. Arz odasına girişle ilgili Fransız elçisi Andrezel, kitabında şöyle der: "O kadar törensel bir yaklaşım dikkati çeker ki kubbealtından arz odasına gidene kadar ve arz odasında yalnızca çeşmenin su sesleri duyulur". Yani kısa bir mesafe olmasına karşın büyük bir sessizlik ve ciddiyet hakimdir. Padişahın huzuruna gelince, kapıcıbaşlar elçiyi yere kadar eğip tekrar kaldırırlar, maiyeti de aynı şeyi yapar. Elçi daha sonra dragomanı aracılığıyla padişaha değil, sadrazama hitabeder, padişah da cevabını sadrazam aracılığıyla verir. Yani padişahla karşılıklı konuşulmaz. Aynı şekilde elçi elinde tuttuğu nameyi yanındaki vezire verir, vezir sadrazama iletir, o da nameyi padişahın yanındaki yastığın üzerine koyar. Bu da protokolün bir parçasıdır. Padişah birkaç söz ettikten sonra elçinin odadan çıkmasına izin verilir. Elçiler süreleri bitip ülkelerine dönecekleri zaman, hem padişahın kiralaya göndereceği nameyi almak hem de veda etmek için Paşakapısı'na giderler, sadrazamı ziyaret eder ve mektubu alırlar. Bu kabuller 18. yüzyıl boyunca birçok ressam tarafından belgelenmiştir. Türkiye'ye gelmemiş ressamlar bile daha çok Vanmour'un resimlerini örnek alarak bu sahneleri resimlemişlerdir. Kimi ayrıntılarda hayali unsurlar olsa da, hepsinde kabul protokolü belgelenmiştir

Osmanlı elçilerinin Avrupa'daki kabullerine bakarsak, Osmanlılar 19. yüzyıla kadar Avrupa ülkelerinde yalnızca kısa süreli geçici elçiler bulundurmışlardır. Osmanlı elçileri de gitmeden evvel sadrazamın eşliğinde padişahın huzuruna çıkarlardı. Kendilerine hilat giyirilir ve gidecek name teslim edilirdi. Karşı ülkedeki protokol bu namenin kimin tarafından gönderildiğine bağlıydı. Kendisine sözlü talimat da verilirdi. İlk elçi heyetleri Fransa'ya gönderilmiştir. Kanuni, 1533'te I. François'ya ittifaklar için, III. Murad da 1582'de III. Henry'e şehzadesinin sünnet düğününe davet için elçi göndermiştir. 1607'de XIII. Louis'ye 1669'da XIV. Louis'ye Osmanlı elçileri gönderilmiştir. Özellikle Süleyman Ağa'nın ziyareti Fransa'da büyük yankılar uyandırmıştır. 1657'de İsveç'in Polonya'ya saldırması nedeniyle elçi gönderilmiş, 1665'te Viyana'ya giden Kara Mehmed Paşa 9 ay kalmıştır. Avrupa ülkelerine giden elçilerin çoğu sefaretname yazar ve dönüştü yetkililere verirlerdi. Dolayısıyla Avrupa protokolünü bu sefaretnamelerden incelemek mümkündür. Kara Mehmed Paşa sefaretnamesinde kendisine uygulanan karantinanın dışında saygı gördüğünü, kendisine ziyafetler verildiğini anlatır. Kendisi ve yanındakilerin bütün masrafları karşılanmıştır. Ancak kimi sorunlar yaşanmıştır. Heyet halinde davullarla Viyana'ya girişlerinde sancaklarını alçaltmaları ve davul sesini azaltmaları istenmiştir.

18. yüzyıldan sonra Avrupa'ya giden Osmanlı elçisi çok artmıştır. Bu yüzyıldaki elçi ziyaretleri Avrupalı ressamlarla belgelenmiştir. Kuşkusuz 1721'de Sultan III Ahmed tarafından Fransa'ya Kral XV. Louis'ye gönderilen Yirmisekiz Mehmed Çelebi ve 1742'de oğlu Said Efendi'nin ziyaretleri en çok yankı uyandıranlardan olmuş ve her ikisi için de büyük törenler düzenlenmiştir. Mehmed Efendi, Toulon, Bordeaux üzerinden Paris'e geçmiştir. Ancak Fransızlar heyeti Toulon'da 40 gün karantinada tutmuşlardır. Mehmed Efendi bunu çok yadırgamıştır. Bunun nedeni veba korkusudur. Sefaretnamesinden bunu sitemle dile getirir.

Elçi heyetinin kabul töreni Osmanlı sarayındakinden çok farklıdır. Bu protokolü hem Mehmed Çelebi'nin sefaretnamesinden hem de Fransız ressamların tablolarında ayrıntıyla izlemek mümkündür. Yanına oğlu Said Efendi'yi de alan Mehmed Çelebi'nin heyeti büyük bir törenle Fransız yetkililerce karşılanır, Tuilleries bahçesinden geçerek saraya ulaşırlar. Saraydaki kabul çok görkemlidir. Çok büyük bir salonda yapılan tören çok kalabalıktır. Yalnız üst düzey devlet görevlileri değil, kadın erkek büyük bir asil topluluğu törende bulunmaktadır. Kadınların da törende yer alması Mehmed Çelebi'nin çok dikkatini çekmiştir. Elçinin Kral tarafından kabulü de farklıdır. Osmanlı elçisi krala yaklaşabilmiş ve padişahın mektuplarını kendisi arz etmiştir. Kral, kendisini ayakta kabul etmiştir. Sadrazamın konumunda olan Mareşal Villeroi kralın adına konuşmuştur. Elçi ve heyeti ayrıca Marki de Villeroi tarafından yemeklere davet edilmiş, opera ve baleler izlemiştir. Kentte gezdirilmişler ve etrafı gözleme imkanları olmuştur. Bu protokolle güç dengesi önemli rol oynamıştır. Fransızlar Osmanlılardan talepte bulunmaktadırlar, dolayısıyla gösterilen özeni açıklamak mümkündür. 1742'deki Said Efendi ziyareti de aynı çizgide gelişmiştir. Said Efendi, kralla yediği yemekte konuştuklarını anlatır. Kral padişahın asker yardımı isteyebilir miyiz diye sormuş Said Çelebi de olumlu cevap vermiştir.

Kozbekçi Mustafa Ağa'yı, 1712'de Osmanlılara sığınan İsveç kralının borçlarını almak üzere, 1727 yılında Stockholm'a gönderilmiştir. Elçinin 23 kişilik maiyeti ile yaptığı ziyaret ressamlarla belgelenmiştir. Kozbekçi Ağa yedirilip içirilmiş, eğlendirilmiş, ancak kendisine hiçbir ödeme yapılmamıştır. Kozbekçi'nin talebine yanıt verilmeyince Said Efendi 1732-33'te Stockholm'a gitmiştir. O da hiçbir şey alamadan dönmüş, İsveç ödemesi gereken borcu yüzyılın sonunda gemi göndererek halletmiştir. Avrupa'ya giden Osmanlı elçilerin çoğu resamlara poz da vermişlerdir.

Görüldüğü gibi ülkelerin belirli dönemlerdeki konumu ve siyasal ilişkilerin o anda taşıdığı önem, elçi kabullerinde büyük rol oynamıştır. Ancak Osmanlı sarayındaki elçi kabul törenlerinin ayrıcalığı Osmanlı devlet örgütünde yer alan resmîyetin ve protokolün sürekliliğidir. Tahta çıkma törenleri, cüluslar, bayram kabulleri, divan-ı humayun toplantıları gibi elçi kabulleri de aynı bir protokole bağlıdır ve buna mutlaka riayet edilmiştir. Yabancı elçi kabullerinde yalnızca en önemli devlet görevlileri yer almıştır. Cömertçe ağırılarak ve hilat giydirerek elçiyi ve heyetini onurlandırmışlardır. Ancak elçiler resmi kabulden başka bir etkinliğe katılmamışlardır. Bu törenler 19. yüzyıla kadar Osmanlı'nın o çok değişmeyen, sürekliliğini koruyabilen devlet yapısının ve güç göstergesinin bir simgesi olmuştur.